

140

D E K R E T

z dnia 21 maja 1946 r.

o postępowaniu przed władzą opiekuńczą.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Dział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. W postępowaniu przed władzą opiekuńczą stosuje się przepisy części ogólnej kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 2. Władza opiekuńcza wszczyna postępowanie z urzędu, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej. Wszczęcie postępowania może nastąpić również na wniosek osoby zainteresowanej.

Art. 3. Do zawiadamiania o zdarzeniach, które są podstawą wszczęcia przez władzę opiekuńczą postępowania z urzędu, obowiązani są w szczególności:

- 1) urzędnicy stanu cywilnego,
- 2) sądy i prokuratury,
- 3) notariusze,
- 4) zarządy gminne i miejskie,
- 5) organa opieki społecznej,
- 6) organizacje społeczne, do których zakresu działania należy opieka nad dziećmi lub psychicznie chorymi.

Art. 4. § 1. Przewidziany w artykule poprzedzającym obowiązek zawiadamiania władzy opiekuńczej ciąży ponadto na:

- 1) małżonka osoby podlegającej pieczy,
- 2) jej krewnych w linii prostej i aż do czwartego stopnia w linii bocznej,
- 3) jej powinowatych w linii prostej i aż do drugiego stopnia w linii bocznej,
- 4) osobach, pozostających w bliskich z nią stosunkach.

§ 2. Osoby, wymienione w paragrafie poprzedzającym na dalszym miejscu, obowiązane są do zawiadamiania tylko wówczas, gdy nie mogą dopełnić tego obowiązku osoby, wymienione przed nimi.

§ 3. Zawiadomienia należy dokonać w ciągu dwóch tygodni od dnia, w którym osoba obowiązana dowiedziała się o zdarzeniu.

§ 4. Za niewypełnienie obowiązku wé właściwym terminie władza opiekuńcza może wymierzyć grzywnę w wysokości nie przewyższającej 3.000 zł.

Art. 5. § 1. W sprawach pieczy nad obywatelem polskim, zamieszkałym lub posiadającym majątek za granicą, jak również nad cudzoziemcem, zamieszkałym lub posiadającym majątek w kraju, władza opiekuńcza postąpi stosownie do postanowień umów międzynarodowych

i przepisów prawa prywatnego międzynarodowego.

§ 2. Jeżeli umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej, powierzenie pieczy nad obywatelem polskim władzom obcego państwa wymaga zezwolenia Ministra Sprawiedliwości.

Art. 6. O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, właściwą jest władza opiekuńcza miejsca zamieszkania osoby podlegającej pieczy, a w braku miejsca zamieszkania — władza opiekuńcza miejsca jej pobytu. Jeżeli osoba ta nie ma w Polsce ani miejsca zamieszkania ani miejsca pobytu, właściwą jest władza opiekuńcza jej ostatniego miejsca zamieszkania, w braku i tej podstawy — władza opiekuńcza, w której okręgu ma siedzibę Sąd Najwyższy.

Art. 7. § 1. W przypadkach niecierpiących zwłoki władza opiekuńcza, nawet niewłaściwa, obowiązana jest wydać zarządzenie tymczasowe w celu ochrony osoby podlegającej pieczy lub jej majątku, jeżeli w jej okręgu powstała potrzeba takiego zarządzenia.

§ 2. O wydaniu zarządzenia władza ta zawiadomi niezwłocznie właściwą władzę opiekuńczą, która orzeknie o utrzymaniu w mocy, zmianie lub uchyleniu zarządzenia.

Art. 8. § 1. Przedstawiciel ustawowy osoby, pozostającej pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą, jest uczestnikiem postępowania, dotyczącego tej osoby. Przed wydaniem orzeczenia należy go wysłuchać, chyba że byłoby to oczywiście nicelowe.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do opiekuna przydanego.

Art. 9. § 1. Za zainteresowanych w postępowaniu przed władzą opiekuńczą, dotyczącym osoby podlegającej pieczy, uważa się jej małżonka, krewnych w linii prostej i aż do czwartego stopnia w linii bocznej, powinowatych w linii prostej i aż do drugiego stopnia w linii bocznej oraz inne osoby, pozostające z nią w bliskich stosunkach. Władza opiekuńcza wezwie ich do wzięcia udziału w sprawie jedynie wówczas, gdy uzna to za celowe.

§ 2. Władza opiekuńcza winna w miarę możliwości przed wydaniem ważniejszych postanowień wysłuchać osoby wymienione w paragrafie poprzedzającym lub niektóre z nich.

Art. 10. § 1. Niepełnoletni, który ukończył czternasty rok życia, oraz ubezwłasnowolniony częściowo ma zdolność do działania przed władzą opiekuńczą w postępowaniu, dotyczącym jego osoby.

§ 2. Osoba, nie mająca zdolności do działania przed władzą opiekuńczą może zwracać się bezpośrednio do tej władzy w sprawach, w których działa ona z urzędu.

Art. 11. § 1. O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, władza opiekuńcza może zmienić swe postanowienie, nawet prawomocne, jeżeli tego wymaga dobro osoby podlegającej pieczy, chyba że zmiana ta narusza prawa osób trzecich.

§ 2. Za osobę trzecią nie uważa się przedstawiciela ustawowego osoby podlegającej pieczy oraz opiekuna przydanego.

Art. 12. O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, postanowienia i zarządzenia władzy opiekuńczej są natychmiast wykonalne.

Dział II.

Przepisy szczególne.

Rozdział I.

Zezwolenie na czynności prawne.

Art. 13. § 1. W przypadkach, w których obowiązujące przepisy wymagają zezwolenia władzy opiekuńczej na dokonanie czynności prawnych, dotyczących osób, pozostających pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą, lub na wytoczenie powództwa, władza ta udziela zezwolenia jedynie na wniosek.

§ 2. Postanowienie władzy opiekuńczej staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się; nie dotyczy to zezwolenia na wytoczenie powództwa.

Rozdział II.

Sprawy z zakresu prawa małżeńskiego.

Art. 14. § 1. Władza opiekuńcza udziela zezwolenia na wstąpienie w związek małżeński osobie, która nie ukończyła osiemnastego roku życia, jedynie na wniosek.

§ 2. Postanowienie władzy opiekuńczej staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się.

Art. 15. Postanowienie władzy opiekuńczej w sprawach o unormowanie stosunku rodziców, których małżeństwo zostało unieważnione lub rozwiedzione, do ich dziecka (art. 32 prawa małżeńskiego) może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy i staje się wykonalne dopiero po uprawomocnieniu się.

Rozdział III.

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego.

Art. 16. § 1. Postanowienie władzy opiekuńczej w sprawach o odebranie lub przywrócenie władzy rodzicielskiej, jak również o odebranie rodzicom prawa zarządu majątkiem dziecka może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Postanowienie takie staje się wykonalne dopiero po uprawomocnieniu się; nie wyłącza to prawa władzy opiekuńczej do wydania niezbędnych zarządzeń tymczasowych w celu ochrony osoby i majątku dziecka.

Art. 17. W postanowieniu o odebraniu władzy rodzicielskiej należy wyraźnie wymienić dziecko, którego postanowienie dotyczy, oraz orzec, czy odebranie następuje z winy, czy bez winy rodziców.

Art. 18. § 1. Postępowanie o ustalenie ojcostwa w związku z uprawnieniem dziecka pozamałżeńskiego (art. 63 § 3 prawa rodzinnego) wszczyna się jedynie na wniosek.

§ 2. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej określa się według osoby dziecka, chociażby ono ze względu na osiągnięcie pełnej zdolności do działań prawnych nie podlegało już pieczy tej władzy.

§ 3. Do wzięcia udziału w sprawie należy wezwać matkę dziecka oraz znanych władzy opiekuńczej spadkobierców ustawowych męża matki.

§ 4. Postanowienie władzy opiekuńczej może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy i staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się.

§ 5. Władza opiekuńcza nie może zmienić postanowienia ustalającego ojcostwo.

Art. 19. § 1. Akt uznania dziecka pozamałżeńskiego może być zeznany przed władzą opiekuńczą, nawet niewłaściwą.

§ 2. Jeżeli akt uznania dziecka niepełnoletniego został zeznany przed władzą opiekuńczą niewłaściwą, władza ta zawiadamia o uznaniu właściwą władzę opiekuńczą.

Art. 20. § 1. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej w sprawie o zrównanie dziecka pozamałżeńskiego określa się według osoby dziecka, chociażby ono ze względu na osiągnięcie pełnej zdolności do działań prawnych nie podlegało już pieczy tej władzy.

§ 2. Uczestnikami postępowania są z mocy prawa ojciec, matka i dziecko. Jeżeli ojciec nie żyje, należy wezwać do udziału w sprawie znanych władzy opiekuńczej spadkobierców ustawowych ojca.

§ 3. Postanowienie władzy opiekuńczej może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy. Na postanowienie uwzględniające wniosek o zrównanie nie służy zażalenie; władza opiekuńcza z urzędu przedstawia je sądowi apelacyjnemu do zatwierdzenia. Na postanowienie sądu apelacyjnego w tej sprawie służy skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego.

§ 4. Postanowienie władzy opiekuńczej o zrównaniu staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia sądu apelacyjnego.

§ 5. Władza opiekuńcza nie może zmienić postanowienia o zrównaniu.

Art. 21. § 1. Postępowanie o zatwierdzenie aktu przysposobienia wszczyna się jedynie na wniosek przysposabiającego lub przysposobionego.

§ 2. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej określa się według osoby przysposabiającego; poza tym stosuje się odpowiednio art. 6. Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania przysposabiający już nie żyje, właściwą jest władza opiekuńcza, która byłaby właściwa w chwili śmierci przysposabiającego.

§ 3. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie dotyczą właściwości władzy opiekuńczej,

która udziela zezwolenia na zawarcie aktu przysposobienia, jeżeli przysposobiony nie ma pełnej zdolności do działań prawnych (art. 78 § 3 prawa rodzinnego).

§ 4. Postanowienie władzy opiekuńczej staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się.

§ 5. Władza opiekuńcza nie może zmienić postanowienia o zatwierdzeniu aktu przysposobienia.

Art. 22. Przepisy artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do zatwierdzenia aktu rozwiązania przysposobienia.

Rozdział IV.

Sprawy z zakresu opieki.

Art. 23. § 1. Władza opiekuńcza, która ustanowiła opiekę, pozostaje właściwą aż do ustania opieki, chociażby podstawy właściwości zmieniły się w tym czasie.

§ 2. Nie wyłącza to przekazania postępowania w całości lub w części stosownie do przepisu art. 9 kodeksu postępowania niespornego.

Art. 24. § 1. Postępowanie celem zwolnienia od obowiązku objęcia czynności opiekuna lub opiekuna przydanego wszczyna się tylko na wniosek.

§ 2. Wniosek należy zgłosić w terminie tygodniowym od otrzymania wiadomości o powołaniu. Wniosek zgłoszony później władza opiekuńcza odrzuci z urzędu.

§ 3. Zgłoszenie wniosku nie zwalnia od objęcia czynności, chyba że władza opiekuńcza postanowi inaczej.

§ 4. Przepisy §§ 1 i 3 stosuje się odpowiednio do zwolnienia opiekuna lub opiekuna przydanego od dalszych czynności w przypadkach, przewidzianych w art. 38 § 2 prawa opiekuńczego.

Art. 25. § 1. Jeżeli poddany opiece przebywa w zakładzie, przeznaczonym do opieki nad dziećmi, albo w zakładzie leczniczym dla psychicznie chorych (art. 12 § 2 prawa opiekuńczego), władza opiekuńcza zwraca się do zakładu o przedstawienie wniosku co do osoby opiekuna.

§ 2. Jeżeli brak jest osób, które według prawa opiekuńczego należy powołać na opiekuna, władza opiekuńcza zwraca się do zarządu gminnego lub miejskiego, organów opieki społecznej lub organizacji społecznych, do których zakresu działania należy opieka nad dziećmi lub psychicznie chorymi, w celu wskazania osoby, której opieka mogłaby być powierzona.

Art. 26. § 1. Po złożeniu przyrzeczenia przez opiekuna władza opiekuńcza wydaje mu zaświadczenie, w którym podaje się imię, nazwisko, datę urodzenia i miejsce zamieszkania poddanego opiece, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania opiekuna oraz datę złożenia przyrzeczenia.

§ 2. Po zwolnieniu opiekun obowiązany jest zwrócić władzy opiekuńczej wydane mu zaświadczenie.

Art. 27. Postanowienie władzy opiekuńczej o przyznaniu opiekunowi lub opiekunowi przydanemu wynagrodzenia staje się wykonalne dopiero po uprawomocnieniu się.

Art. 28. § 1. W inwentarzu majątku osoby poddanej opiece należy szczegółowo wymienić wszystkie przedmioty i prawa, wchodzące w skład majątku, jak również długi tej osoby i ciężary majątku.

§ 2. Równocześnie należy podać oszacowanie poszczególnych części majątku. Jeżeli majątek jest znaczniejszy, władza opiekuńcza może zarządzić oszacowanie przez biegłego.

§ 3. Przepisy powyższe stosuje się odpowiednio do inwentarza majątku dziecka, podlegającego władzy rodzicielskiej (art. 30 prawa rodzinnego).

Art. 29. § 1. Władza opiekuńcza może zezwolić, aby sprawozdania roczne opiekuna, jak również rachunki roczne, jeżeli są proste, były składane ustnie do protokołu.

§ 2. Gdy majątek jest znaczniejszy, a badanie rachunku wymaga wiadomości specjalnych, władza opiekuńcza może do badania rachunku powołać biegłego.

§ 3. Do rachunku należy dołączyć dokumenty, uzasadniające ważniejsze jego pozycje.

§ 4. Jeżeli rachunek zawiera bilans przedsiębiorstwa, władza opiekuńcza może zażądać przedstawienia ksiąg handlowych.

§ 5. Jeżeli opieka ustaje wskutek osiągnięcia przez poddanego opiece pełnej zdolności do działań prawnych, władza opiekuńcza wyda osobie, która podlegała opiece, na jej żądanie wszystkie złożone przez opiekuna rachunki.

Rozdział V.

Sprawy z zakresu kurateli.

Art. 30. Do postępowania przed władzą opiekuńczą w sprawach kurateli stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w sprawach opieki, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 31. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz nieurodzonego określa się według osoby matki dziecka; poza tym stosuje się odpowiednio art. 6.

Art. 32. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej do ustanowienia kuratora w celu obrony urodzenia dziecka z małżeństwa (art. 13 § 2 prawa rodzinnego) oraz kuratora w przypadku wytoczenia powództwa o odjęcie uznaniu dziecka pozamałżeńskiego mocy prawnej (art. 67 § 2 prawa rodzinnego) określa się według osoby dziecka, chociażby ono ze względu na osiągnięcie pełnej zdolności do działań prawnych nie podlegało już pieczy tej władzy.

Art. 33. W zaświadczeniu dla kuratora należy określić zakres jego uprawnień.

Dział III.

Koszty sądowe.

Art. 34. W postępowaniu przed władzą opiekuńczą pobiera się koszty sądowe według przepisów o kosztach sądowych w postępowaniu przed sądem grodzkim ze zmianami, wynikającymi z przepisów poniższych.

Art. 35. Wolne od opłat sądowych są wszelkie pisma i wnioski, które są podstawą do wszczęcia przez władzę opiekuńczą postępowania z urzędu, jak również pisma i wnioski składane w wykonaniu obowiązku, nałożonego przez władzę opiekuńczą.

Art. 36. Od wniosku o udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności prawnych, dotyczących osób, pozostających pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą, lub na wytoczenie powództwa pobiera się:

- a) jeżeli przedmiotem zezwolenia jest czynność prawna o charakterze majątkowym — jedną dziesiątą wpisu stosunkowego od wartości przedmiotu czynności prawnej;
- b) we wszystkich innych przypadkach — wpis stały w wysokości 50 zł.

Art. 37. Od wniosku o udzielenie zezwolenia na wstąpienie w związek małżeński osobie, która nie ukończyła osiemnastego roku życia, pobiera się wpis stały w wysokości 100 zł.

Art. 38. § 1. Od wniosku o ustalenie ojcostwa w związku z uprawnieniem dziecka pozamałżeńskiego, jak również od wniosku o zrównanie takiego dziecka pobiera się wpis stały w wysokości 100 zł.

§ 2. Postępowanie przed sądem apelacyjnym w sprawie o zatwierdzenie zrównania wolne jest od opłat sądowych.

Art. 39. Wolne od opłat sądowych jest sporządzenie aktu uznania dziecka pozamałżeńskiego, jak również sporządzenie i zatwierdzenie aktu przysposobienia lub rozwiązania przysposobienia osoby, nie mającej pełnej zdolności do działań prawnych.

Art. 40. Od wniosku o zatwierdzenie aktu przysposobienia lub rozwiązania przysposobienia osoby, mającej pełną zdolność do działań prawnych, pobiera się wpis stały w wysokości 3.000 zł.

Art. 41. § 1. Jeżeli z wykonywaniem opieki lub kurateli połączony jest zarząd majątkiem, z którego czysty dochód roczny przewyższa 24.000 zł, pobiera się za nadzór władzy opiekuńczej nad tym zarządem opłatę w wysokości $\frac{1}{2}\%$ od czystego dochodu rocznego za każdy rok kalendarzowy. Rok rozpoczęty uważa się za cały.

§ 2. Opłatę uiszcza się z majątku osoby poddanej opiece lub kurateli na podstawie wymiaru z urzędu, którego dokonywa się w związku z badaniem rachunków z zarządu.

§ 3. Przepisy artykułu niniejszego stosuje się odpowiednio, jeżeli w czasie sprawowania władzy rodzicielskiej powstanie potrzeba wykonywania przez władzę opiekuńczą stałego nadzoru nad zarządem majątku dziecka.

Art. 42. § 1. Od zażaleń i skarg kasacyjnych w sprawach, należących do właściwości władzy opiekuńczej, pobiera się wpis w tej samej wysokości, co wpis od wniosku o wszczęcie postępowania w danej sprawie, a jeżeli wniosek o wszczęcie postępowania przed władzą opiekuńczą wpisowi nie podlega — wpis stały w wysokości 50 zł.

§ 2. Poza tym pobiera się w postępowaniu sądowym na skutek zażalenia lub skargi kasacyjnej koszty sądowe według przepisów o kosztach sądowych.

Dział IV.

Przepisy wprowadzające.

Art. 43. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu tracą moc wszelkie przepisy w przedmiotach unormowanych tym dekretem.

§ 2. W szczególności uchyla się wraz z wszystkimi późniejszymi zmianami i uzupełnieniami:

1) art. 1663—1672 i 1775—1776¹ ustawy postępowania cywilnego z 1864 r., utrzymane w mocy art. XVII § 1 pkt 12 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

2) §§ 181—219 i 257—265 patentu cesarskiego z dnia 9 sierpnia 1854 r. o postępowaniu w sprawach niespornych (Dz. u. p. austr. Nr 208);

3) §§ 109—113 normy jurysdykcyjnej z dnia 1 sierpnia 1895 r. (Dz. u. p. austr. Nr 111), utrzymane w mocy art. XXV pkt 2 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

4) §§ 32—34 rozporządzenia cesarskiego z dnia 15 września 1915 r. o należnościach sądowych (Dz. u. p. austr. Nr 279) oraz pozycje 26, 29 i 30 pkt a)—e) taryfy, stanowiącej załącznik tego rozporządzenia;

5) §§ 35—44 i 46—68 ustawy z dnia 17 maja 1898 r. o sprawach sądownictwa niespornego w brzmieniu obwieszczenia z dnia 20 maja 1898 r. (Dz. u. Rzeszy, str. 339 i 771);

6) §§ 91—95 i 99 ustawy o kosztach sądowych z dnia 25 lipca 1910 r. (Zb. u. prusk. z 1910 r. str. 184 i z 1917 r. str. 17);

7) art. XVII § 1 pkt 4 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

8) art. 91 przepisów o kosztach sądowych;

9) art. 25 dekretu z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 226).

§ 3. Przepisów art. 89 pkt 2) i 3) oraz art. 90 przepisów o kosztach sądowych nie stosuje się w sprawach, które należą do właściwości władzy opiekuńczej.

Art. 44. Do postępowania, unormowanego dekretem niniejszym, stosuje się odpowiednio przepisy przejściowe, zawarte w rozdziale VIII kodeksu postępowania niespornego (art. 49 - 53) ze zmianami i uzupełnieniami, zawartymi w przepisach poniższych.

Art. 45. Za samodzielną część postępowania (art. 49 § 2 kodeksu postępowania niespornego) w zakresie stałego nadzoru władzy opiekuńczej nad opieką lub kuratelą uważa się każde postępowanie, którego celem jest załatwienie poszczególnej sprawy, wynikłej w toku opieki lub kurateli.

Art. 46. § 1. Jeżeli stały nadzór nad opieką lub kuratelą, ustanowioną przed dniem wejścia w życie dekretu niniejszego, wykonywał według dotychczasowych przepisów sąd, który nie jest władzą opiekuńczą w rozumieniu prawa opiekuńczego, nadzór ten należy z urzędu przekazać właściwej władzy opiekuńczej.

§ 2. Jeżeli jednak w sądzie, wymienionym w paragrafie poprzedzającym, wszczęte zostało przed dniem wejścia w życie dekretu niniejszego

postępowanie, które należy uważać za samodzielną część postępowania, przekazanie następuje dopiero po prawomocnym ukończeniu tego postępowania.

Art. 47. § 1. Przepisy art. 34—40 i 42 stosuje się w sprawach, wszczętych przed dniem wejścia w życie dekretu niniejszego, do wszelkich czynności, powodujących koszty sądowe, które następują po tej dacie.

§ 2. Opłatę z art. 41 pobiera się po raz pierwszy od dochodów za rok kalendarzowy 1946.

Dział V.

Przepisy końcowe.

Art. 48. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 49. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1946 r.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Edward Osóbka-Morawski

Minister Sprawiedliwości:

Henryk Świątkowski